CAMIL PETRESCU-ART AND LIFE

Roxana Kaitar
PhD. student, North University Center of Baia Mare

Abstract: Camil Petrescu is one of the most controversial figures in Romanian culture. The sinuous route of his life will be deeply reflected in the subject of his literature or journalism. The childhood marked by the absence of parental figures, the youth touched by material deprivation, the drama of the war or the infirmity are some of the experiences that will grind his artistic personality, represented in numerous facets: playwright, novelist, poet, journalist or philosopher. The lucid vision and the absolute of his convictions make his creation a continuous space of suggestion and representation.

Keywords:art, author, vision, drama, theatre

Camil Petrescu este personalitatea culturală complexă ce a dominat perioada interbelică, o figură adesea contestată sau elogiată, însă niciodată pusă de-o parte. Recunoscut cronicar dramatic, prozator, dramaturg şi poet, Camil Petrescu aduce *cuvântul* la nivel de artă cu largi implicaţii. Prin opera sa, literatura română devine reper în sincronizarea cu noile idei ce transfigurau faţa artistică a Europei interbelice.

Unul din principiile de la care porneşte autorul în delimitarea concepţiei sale artistice priveşte tocmai unitatea de bază a comunicării, *cuvântul*, conferindu-i-se atribute ale unicităţii. „Scrisul nu e glumă, nu poate fi izmeneală intelectuală, minunea asta a cuvântului scris nu se putea naşte pentru ca să aibă cu ce să se joace oamenii care se cred superiori, tocmai pentru că n-au simţul realităţii şi nici sentimentul imensei răspunderi pe care o implică gândul multiplicat în scris.”[1]

Unicitatea acestei personalităţi se reflectă direct în diversitatea preocupărilor sale. Iar această diversitate se naşte din experienţa personală, uneori provocată de paşii impuşi de soarta sa, alteori prin multiplicarea propriilor viziuni până la dezintegrarea totală a unei idei sau concept. „*Înclinat să îşi teoretizeze convingerile*”[2], după cum afirmă Ov. S. Crohmăniceanu, Camil Petrescu se numără printre autorii care a avut conştiinţa propriei arte şi a expus programatic toate convingerile sale, atât în creaţia literară, cât mai ales în publicistică. Cu toate acestea, se pare că a fost omul timpului său, fără a fi receptat la adevărata sa valoare în timpul vieţii. Este admirabilă forţa interioară a omului de litere, care şi-a împlinit viziunile, adesea obosit de atacurile nejustificate ale unor colegi de generaţie, alte ori mânat chiar de acestea. „*O forţă spirituală activă, îndrăzneala şi vehemenţa cu care îşi expunea mai totdeauna punctul de vedere, refuzul de a trişa au făcut din acest scriitor o prezenţă*.”[3] Personalitatea sa a creat dileme chiar şi celor care, „într-un act de cultură”, au devenit susţinătorii lui Camil Petrescu: „*Nici azi nu se dumiresc confraţii ce e la urma-urmei Camil Petrescu. Când îl cred poet, el e romancier; când au stabilit că e romancier, el e autor de teatru. Nici nu s-au învăţat cu el autor, că e matematician. Când încep să se deprindă cu această faţă, Camil Petrescu se mărturiseşte filozof. În toate cazurile el refuză să afirme că e scriitor, şi totuşi e scriitor…Eu aş prefera să-l ştiu atât: scriitor. El este mai mult decât un scriitor? Este el mai puţin?... Ceea ce-i sigur, este o mare individualitate*.”[4]

[1] Camil Petrescu, ***Publicistica***, vol.1, 1984
[2] Ov.S.Crohmőniceanu, ***Literatura română între cele două războaie mondiale***, vol.I, Editura Minerva, Bucureşti, 1972
[3] Boris Elvin, ***Camil Petrescu.Studiu critic***, Editur pentru literatură, Bucureşti, 1962
[4] Tudor Arghezi, ***Scrisori catre Camil Petrescu***, Editura Minerva, Bucureşti, 1981

BDD-A29587 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:12 UTC)

Având în vedere că, pentru autorul „Jocului ielelor" nimic nu este mai presus de experienţă, coordonatele biografice oferă căi pentru a ne apropia de laboratorul creaţiei camilpetresciene. Studiul parcursului existenţei sale oferă cititorului posibilitatea de a intra în concretul care l-a obsedat atât de mult.

Camil Petrescu vede lumina zilei la 9/22 aprilie 1894, la spitalul Filantropia din Bucureşti, ca fiu al Anei Keller şi al lui Camil Petrescu, de profesie ofiţer ori funcţionar. După naştere, copilul este încredinţat unei doici, Maria Popescu, care, împreună cu soţul ei se vor ocupa de creşterea sa. Între 1894-1905 frecventează cursurile şcolii primare din cartierul Obor. Despre anii copilăriei, Camil Petrescu povesteşte într-o convorbire consemnată de Camil Baltazar:„*Copilăria mi-a fost greu umbrită de dispariţia părinţilor. Tatăl meu a murit înainte de a mă naşte eu, mama s-a dus curând după el. M-am văzut fără rude, fără familie, crescând de capul meu. Mi-am zis atunci: voi studia. Am învăţat încă de pe atunci, de când eram foarte fraged, să lupt. Ce puteam întreprinde trezindu-mă încă atât de timpuriu singur? Să învăţ. Şi m-am pus pe învăţat cu temeinicie şi îndârjire*." De pe băncile şcolii primare, Camil Petrescu dovedeşte o înclinaţie aparte spre matematică, preocupare ce va rămâne o constantă pe parcursul întregii sale existenţe şi îi va influenţa, fără îndoială, şi creaţia artistică, prin claritate şi rigoare. În 1906, la insistenţele comisarului Episcopescu, vecinul în casa căruia muncea doica sa, viitorul scriitor se prezintă la liceul „Sfântul Sava", pentru obţinerea unei burse, pe care o primeşte şi astfel îşi continuă studiile liceale (1906-1909), după care se mută la secţia reală a liceului „Lazăr". Pe tot parcursul liceului, dă meditaţii pentru a-şi suplimenta banii necesari întreţinerii. Profesorul Tudor Vianu îşi aminteşte primele impresii despre întâlnirea cu liceanul Camil Petrescu, la moartea vizionarului de idei: *„Încerc să-l smulg timpului ireversibil, să-l adun din sutele de mărturii ale memoriei. Au trecut mai bine de patru decenii de când ne întâlneam pe coridoarele liceului „Lazăr" din Bucureşti un elev cu chipiul înalt al bursierilor de la „Sfântul Sava", veniţi în şcoala noastră pentru a urma cursurile secţiei reale. Era un băiat cu neliniştite priviri albastre, îndreptate cu inteligenţă asupra oamenilor, asupra lucrurilor. Am aflat mult mai târziu drama venirii lui pe lume. Tatăl lui murise înainte de naşterea lui Camil, mama curând după acest eveniment. N-avea rude. Crescuse singur şi învăţase să se lupte de timpuriu. Lupta a fost partea dăruită lui cu mai multă generozitate. Ce putea face tânărul menit să înfrunte urgiile vieţii? (...) Camil avea o mare consecvenţă în idei, o voinţă clară şi activă, şi nu lăsa niciodată un proiect nerealizat."*[5] Se înscrie la Facultatea de Filosofie şi Litere din Bucureşti. Se prezintă la concursul „Hillel" şi obţine singura bursă internă. Profesori îi are, printre alţii, în facultate, pe H. Rădulescu-Motru, şi I. Rădulescu-Pogoneanu, dar cel căruia îi va purta o recunoştinţă deosebită pe tot parcursul vieţii, va fi profesorul iubit de filosofie, P.P. Negulescu, căruia îi va dedica o plachetă în lucrarea „Teze şi antiteze" – 1936; cu titlul „Profesorul şi gânditorul P.P. Negulescu". „*Aş fi vrut anume să fiu întrebat despre cei care m-au influenţat mai mult în compoziţia mea spirituală, de cei cărora le datorez, mai cu osebire, felul şi organizarea comportării mele scriitoriceşti. Sunt doar câteva nume pe care le-aş fi citat şi dintre ele, negreşit, n-ar fi lipsit acela al profesorului meu de istoria filosofiei. Am mai încercat tangenţial în „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război" să redau ceva din atmosfera cursului de filosofie din anii ultimi de dinaintea războiului, dar prea puţin, atât cât mă duceau într-acolo meandrele psihologice ale eroului meu*."[6] Tudor Vianu îşi aminteşte în jurnalul său, că profesorul Negulescu dorea la seminarii să afle părerea studentului din primele bănci, iar „*Domnul Camil Petrescu avea totdeauna o părere neaşteptată, foarte originală, debitată cu precipitarea minţii lui rapide...*"[7] Între 1914-1915, scriitorul publică în „Facla" câteva crochiuri sub pseudonimul Raul D., iar în „Cronica" lui Tudor Arghezi publică două articole, în care îi atacă vehement pe demagogii de război, ce se ascund în spatele frontului şi fac derizorii pregătiri de luptă… Subiectul va fi reluat pamfletistic în primele capitole ale romanului „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război". În 1914, alături

[5] Tudor Vianu, Despărţirea de Camil, în Scrieri despre teatru, 1977
[6] Camil Petrescu - „Trei primăveri" – „Despărţirea de Camil" – Editura „Facla", 1975, pagina 106
[7] Tudor Vianu, Scrieri despre teatru, 1977

BDD-A29587 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:12 UTC)

de alţi studenţi, Camil Petrescu participă la o manifestaţie pentru înfiinţarea Operei Române. În 1916, elaborează prima versiune la „Jocul ielelor", impresionat negativ de atmosfera total lipsită de responsabilitate istorică, a congenerilor ce asistau la o savuroasă „bătălie" cu flori la şosea, în timp ce la Verdun avea loc cea mai îngrozitoare bătălie a primului război mondial. La 1 august este concentrat, iar la 22 august, este mobilizat ca făcând parte din regimentul 22 infanterie, cu gradul de sublocotenent şi participă la luptele de la Predeal. Este rănit în septembrie la Târgovişte şi după o perioadă de refacere, se întoarce pe front unde participă între 16 martie-24 iulie 1917, la luptele de la Caşin şi Oituz. În această perioadă, ţine un jurnal de front, folosit apoi ca material de viaţă pentru primele capitole ale romanului „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război". Dat dispărut pe ordinul de zi numărul 560 din 1 august 1917, el se află de fapt într-un lagăr de prizonieri, în Ungaria, mai apoi la Plau, în Boemia. În aprilie 1918, se întoarce din prizonierat şi la scurt timp este demobilizat. La 20 decembrie 1918, Camil Petrescu publică, în revista „Letopiseţi", ultima parte a piesei „Jocul ielelor".Piesa intră în repetiţii la Teatrul Regina Maria al companiei Bulandra-Manolescu, însă din pricina neînţelegerilor asupra unor tăieturi din text, ce apar între autor şi Lucia Sturdza-Bulandra, piesa este respinsă. „*Am trimis o scrisoare dezolată direcţiei, şi am plecat la Timişoara*", declară autorul în „Teze şi antiteze". În perioada 1 ianuarie-1 mai 1919, Camil Petrescu îndeplineşte funcţia de suplinitor la catedra de limba română a liceului „Lazăr". Tot acum, scrie şi prima variantă la „Act veneţian", folosindu-se de multă imaginaţie şi de studiul asupra unor „reproduceri după Caneletto şi pictorii veneţieni", deoarece nu vizitase Veneţia. În „*Opinii şi atitudini*", pagina 86, scriitorul notează: „*Demobilizat de pe front, literalmente fără nici un ban în buzunar, îmbrăcat pe jumătate cu o tunică militară, nu aveam niciunde să locuiesc şi nu mâncam toată ziua decât nişte pesmeţi dintr-un sac mic pe care mi-l dăruise un prieten. (...) Aproape toată generaţia mea a trebuit să umblăm tot anul 1919 în veston militar, cu epoleţii rupţi, să mâncăm câte un capuţiner pe zi şi să locuim în mansarde abjecte câte trei într-o cameră.*"[8] În data de 29 martie, Camil Petrescu îşi ia licenţa în filosofie „magna cum laudae", cu lucrările „Figurile şi logistico-valoarea şi funcţionarea lor" (la disciplina „Logică") şi „O indicare sumară a originilor filosofiei lui Kant" (la disciplina „Istoria şi enciclopedia filosofiei"), ambele lucrări notate cu bilă albă.

Despre perioada petrecută la Lugoj, ca şef de redacţie la „Banatul românesc", Nicolae Roman îşi aminteşte: „*Când l-am cunoscut, în 1919, la Lugoj, Camil Petrescu avea 25 de ani. (...), părea aproape un adolescent, deşi toate semnele maturităţii i se imprimaseră pe chipul său. Totdeauna apărea tuns şi ras proaspăt, (...) dar cu părul veşnic parcă ciufulit de vânt (...). Solitar, dar niciodată claustrat, Camil Petrescu iubea oamenii, (...) iar solitudinea lui se poate explica prin suferinţele îndurate...Omul fugea într-un fel de lume şi de sine, spre a se dedica vocaţiei sale (...)*"[9]. Avea două pasiuni: munca de scriitor şi lectura. Nu fuma, bea rar şi detesta jocurile de noroc. „*Totdeauna l-am considerat un puritan*", adaugă Nicolae Roman. „*Scrisul lui era prelungit, oarecum fluid, curat şi feminin, rareori cu câte un cuvânt intercalat în textul iniţial (...). Vioi în toate, în mers, în discuţie, în gest, în scris, în activitatea lui de publicist, păstra totuşi acea modestie decentă, acea ţinută respectuoasă faţă de om, a intelectualului de elită*"[10]. În ziarul pe care-l conduce, scriitorul publică articole care afirmă pentru prima dată ideea rolului pe care România trebuie să-l joace în viaţa culturală internaţională. Câteva numere mai departe, publică în trei foiletoane „O recunoaştere ofensivă", schiţă ce va deveni capitolul „Post înaintat la Cohalm", din „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război". În revista „Sburătorul" din Bucureşti, i se tipăresc poezii, ce vor fi integrate în 1957, în volumul „Versuri". În 1920, Camil Petrescu trece de la „Banatul românesc" la ziarul „Ţara" din Timişoara, unde editează şi o nouă publicaţie, al cărei director va fi, cu numele de „Limba română, foaie pentru limbă, artă şi literatură", care apare în

[8] Camil Petrescu, ***Opinii şi atitudini***, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1962
[9] Gabriela Baciu***, Actorul în variile tipologii scenice din dramaturgia lui Camil Petrescu. Pentru un teatru lucid***, Editura universitară, Bucureşti 2012
[10] ibidem

BDD-A29587 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:12 UTC)

română, germană şi maghiară. Pe 30 decembrie, în revista „Sburătorul" a lui Eugen Lovinescu, îi apar versuri din „Ciclul morţii". Din articolul „Un scriitor nou" pe care i-l dedică Tudor Vianu cu această ocazie, se desprinde o propoziţie ce-l va urmări pe Camil Petrescu, după propriile-i afirmaţii, întreaga viaţă. Vianu nota: „*Natura inspiraţiei sale pare a fi făcută din luciditate şi febră*"[11]. Anul 1921 îl găseşte pe Camil Petrescu în dispoziţia şi pregătirea de a candida ca independent pentru un mandat de deputat în Cercul Oraviţa, însă scriitorul, dezgustat de demersurile politice nesănătoase, se retrage din alegeri. Pe 1 noiembrie 1921, este primit în Societatea Scriitorilor Români, iar pe 21 decembrie, citeşte în şedinţa Comitetului de lectură al Teatrului Naţional piesa „Suflete tari". În ianuarie 1922, începe colaborarea cu „Revista Vremii", unde îşi va publica versuri din ciclul „Luminiş pentru Kicsikem", şi va semna articole culturale, „note şi comentarii" şi rubrica „revista revistelor". La Teatrul Naţional din Bucureşti, are loc pe 12 mai, premiera absolută a piesei „Suflete tari", în regia lui Paul Gusty, spectacol reluat şi în stagiunile din următorii doi ani. Tot în acest an, primeşte ex-equo, „Premiul Teatrului Naţional", iar în august, prezintă „*Jocul ielelor*" aceluiaşi Comitet de lectură. Din septembrie, începe o colaborare ce se va desfăşura pe parcursul multor ani, la revista teatrală „Rampa". În această perioadă are o caldă şi de durată prietenie cu Leny (Helene) Caller, actriţă la Teatrul Naţional, care va consemna în Memoriile sale figura dramaturgului: „*Eram impresionată de cultura, inteligenţa neobişnuită, de felul lui atât de personal, de viu, de a caracteriza oamenii. Avea un dar deosebit de a povesti, de a face să trăiască personajele despre care vorbea, de a crea atmosfera povestirii*."[12]. În acelaşi an scrie piesa „Mioara", începe activitatea consecventă de cronicar dramatic al ziarului economic „Argus" şi semnează, cu pseudonimul „Andrei Pietraru", cronici în ziarul „România". Pe 8 noiembrie 1926 are loc, la Teatrul Naţional din Bucureşti, premiera piesei „Mioara", ale cărei reprezentaţii se suspendă. Ca „drept la replică", în „Cetatea literară", revistă editată de Camil Petrescu, publică „Falsul tratat pentru uzul autorilor dramatici". Revista a avut, în puţinele ei numere, colaboratori de seamă, printre care: Liviu Rebreanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Tudor Arghezi şi Ion Barbu. În paginile „Cetăţii literare", autorul publică „Scrisorile doamnei T.", viitor capitol al romanului „Patul lui Procust". Tot în 1926, Camil Petrescu scrie comedia „Mitică Popescu". Între 1926 şi 1927, scriitorul este angajat ca „inspector pentru cinema" la Bucureşti, timp în care recomandă filme pentru cinematografele bănăţene. În 1927, continuă colaborarea la „Universul literar", revistă a cărei conducere o preia în luna decembrie şi în ale cărei pagini iniţiază rubrica „Galeria sufletului românesc", cuprinzând medalioane despre marile personalităţi ale culturii şi civilizaţiei naţionale. „*Produs din două rase puternice (...), sufletul românesc e poate una din cele mai vii şi mai complexe formule antice. El cuprinde toate posibilităţile şi avem dreptul să nu ne lăsăm intimidaţi de nimic*"[13]**.** Din 13 ianuarie 1927 până în 17 septembrie 1940, Camil Petrescu se hotărăşte să ţină un jurnal, numit „Note zilnice", cu toate că desconsideră această preocupare, fiindcă „*Un jurnal e un lucru anost şi fără sens*"[14], cum declară încă din primul înscris, dar mai departe motivează demersul: „*În conflictul acesta pe care îl am cu toată lumea, am nevoie de un martor, relativ obiectiv, ca un aparat de filmat în prezenţa unei scene fachiriste*"[15]. Din februarie 1927, reuşeşte să sistematizeze nucleul sistemului filosofic propriu, „Substanţialismul", dar lucrarea va fi publicată în esenţă, abia în anul 1965. La începutul anului 1928, deschide, în cotidianul „Universul", rubrica „Tăbliţe". Scriitorul Cezar Petrescu porneşte o nouă campanie de presă împotriva lui. Camil Petrescu notează la 20 februarie, în jurnal: „*Superioritatea unui om n-a constat niciodată în a colecţiona omagiile mulţimii, ci în a suporta dispreţul ei. Dar am obosit. De aici încolo, numai fapte"*[16]. Între 3-9 septembrie, face prima călătorie la Constantinopol şi publică impresii în „Vitrina literară". La sfârşitul anului, se mută pe strada Câmpineanu 40, în clădirea în care locuia şi Eugen

[11] Tudor Vianu, ***Scriitori români din secolul XX***, Editura Minerva, Bucureşti, 1979
[12] Leny Caller, Scrisori către Camil Petrescu, Editura Minerva, Bucureşti, 1981
[13] „ Universul literar", Bucureşti, XLIV, nr. 18, 29 aprilie 1928
[14] Camil Petrescu**, *Note zilnice***, Editura Gramar, Bucureşti, 2003
[15] ibidem
[16] ibidem

BDD-A29587 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:12 UTC)

Lovinescu. O literată bănăţeană, ce-i va rămâne aproape, chiar dacă vor exista perioade lungi doar de corespondenţă, Anişoara Odeanu, descrie o vizită făcută în acest „habitat" al scriitorului: „*Am devenit curând un musafir obişnuit al apartamentului său din strada Câmpineanu. Locuia la parterul unui bloc modern, în două camere – bibliotecă şi o cameră combinată, mobilată cu mobilier modern de bună calitate, dar nepretenţios. Studioul vârât într-o nişă, ca şi fotoliile şi taburetele, erau tapetate cu pluş albastru; ceea ce însă copleşea în tot interiorul erau cărţile şi revistele înşirate peste tot, de trebuia întotdeauna să muţi un teanc din ele ca să poţi să te aşezi. Cu toate acestea, apartamentul nu părea nici îmbâcsit, nici prăfuit. Pe pereţii camerei combinate ce dădea spre stradă, erau atârnate două „Doamne T." pictate în ulei, din care una era vulgară, cealaltă ţeapănă şi antipatică, şi o mască mortuară a „Necunoscutei din Sena", din acelea turnate în serii la Paris, reprezentând chipul unei fetiţe ce fusese înecată în Sena, cu un zâmbet tainic în colţul buzelor delicate. Masca asta n-avea nimic macabru, răspândea, dimpotrivă, o impresie de mare seninătate, ca şi întreg interiorul (...). Navea nici portrete de rude în haine de paradă, nici şerveţele dantelate, nici bibelouri (...) Camil Petrescu navea niciun fel de familie, în casa lui însă întâlneam lume, intelectuali din publicistică, actriţe de teatru, angrenaţi în discuţii foarte animate. Mi-am dat seama în acest timp de multilateralitatea lui Camil Petrescu, iniţiat în toate domeniile posibile, până şi în materie de îmbrăcăminte, coafură şi machiaj feminin, în care arăta o pricepere rar întâlnită la un bărbat. Când îl oboseam din cauza efortului de a ne auzi, Camil Petrescu ne mărturisea cu un zâmbet dezolat şi toţi ne retrăgeam*"[17].

Anul 1930 este pentru Camil Petrescu un an plin de evenimente. În februarie, are surpriza plăcută de a i se transmite la radio, în data de 16, ora 21:30, printr-o înlocuire făcută în ultimul moment, înregistrarea radiofonică a piesei „Suflete tari", în regia lui Ion Şahighian. Tot în februarie, ca invalid de război, este pus în posesia a cinci „jugăre de pământ", din comuna Bulgăraş, judeţul Timiş, dar împroprietărirea nu-i va aduce niciun folos material. În 6 martie 1930, Teatrul Naţional din Cernăuţi îl va sărbători pe actorul Mişu Fotino, prin reprezentaţia piesei „Mitică Popescu", avându-l pe acesta în rolul titular. În perioada martie-octombrie a aceluiaşi an, Camil Petrescu scrie primul său roman, „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război", publicat în două volume la Editura Cultura Naţională. Piesa „Suflete tari", în regia lui Mitu G. Dimitriu, intră în repetiţii la Teatrul Naţional din Chişinău. În 1931, scriitorului i se publică în „Facla" proza epistolară „Scrisorile Doamnei T.", la Editura Cultura Naţională apare placheta de versuri „Transcendentalia", iar Editura „Vremea" publică drama istorică „Danton". În data de 9 ianuarie, are loc la Teatrul Naţional din Bucureşti, premiera variantei într-un act a piesei „Act veneţian". În 7 aprilie are loc la Teatrul Naţional din Cluj premiera piesei „Mitică Popescu". Aşadar, şi în acest an, scriitorul dovedeşte o activitate literară susţinută. În paginile revistei „România literară", Camil Petrescu publică, la începutul anului 1932, fragmente din viitorul text polemic „Eugen Lovinescu subt zodia seninătăţii imperturbabile". În luna septembrie, începe să lucreze la teza de doctorat, scrie romanul „Patul lui Procust" şi îşi lărgeşte gama preocupărilor, scriind un scenariu de film, „Divorţul Doamnei Dudu". În luna august, face o a doua călătorie la Constantinopol, unde adună material pentru viitorul volum „Rapid-Constantinopol-Bioram", „Simplu itinerar pentru uzul bucureştenilor".

Anul 1933 este dedicat, în paralel cu alte preocupări literare, studiului fenomenologiei, filosofie delimitată de Edmund Husserl, ale cărei idei vor determina întreaga filosofie a secolului al XX-lea. În acest an, scriitorului îi apare romanul „Patul lui Procust" la Editura Naţională Ciornei, iar la Editura „Cartea Românească" volumul „Rapid-Constantinopol-Bioram". În 1934 începe colaborarea lui Camil Petrescu la Revista Fundaţiilor Regale (RFR), unde va lucra până în 1947, şi ca redactor şef. Unele dintre articolele publicate aici vor fi cuprinse ulterior în volumul „Teze şi antiteze". Între anii 1934-1936, Camil Petrescu îşi redactează lucrarea de doctorat, în paralel cu

[17] Anişoara Odeanu, „***Camil Petrescu – Aşa cum l-am cunoscut***", „***Camil Petrescu – Trei primăveri***", Editura Facla, 1975, paginile 72-73

BDD-A29587 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:12 UTC)

studiul filosofic. Pe 27 martie 1935, susţine în aula arhiplină a Academiei Comerciale din Bucureşti o conferinţă despre Proust, urmând ca textul acesteia să stea la baza studiului publicat în Revista Fundaţiilor Regale, „Noua structură şi opera lui Marcel Proust". Aici afirmă că metoda proustiană este indispensabilă evoluţiei romanului modern, astfel că o aplică în lucrările sale beletristice. La 1 mai 1936, publică la Editura „Cultura Naţională" volumul de eseuri şi articole „Teze şi antiteze", iar un an mai târziu, în 1938, îşi dă doctoratul cu lucrarea „Modalitatea estetică a teatrului", lucrare pe care ulterior o va publica la Editura Fundaţiilor. Din luna octombrie a anului 1937, editează şi conduce revista sportivă „Foot-ball", seria a doua „*Un meci e văzut de gazetarul Camil Petrescu prin optica cu care tragicii elini priveau zbuciumul umanităţii*"[18].

Din 11 februarie 1939, este numit director al Teatrului Naţional din Bucureşti. Ca director al Teatrului Naţional, Camil Petrescu încearcă să introducă în repertoriu un număr mai mare de piese româneşti şi să aplice în arta spectacolului normele teatrale moderne, explicate detaliat, în urma studiilor aprofundate, în lucrările sale teoretice. Personalul artistic al teatrului, în mod special regizorii, s-au arătat profund nemulţumiţi de aceste ,,directive artistice". Convingerile sale în teatru, avangardiste sau utopice la acea vreme, însă au fost regăsite în teatrul european, având efecte până în zilele noastre. Azi, tinerii regizori consideră experimentul o formă de menţinere a interesului faţă de arta teatrală. Vocea actorului este egală celei a regizorului, dramaturgul caută cotidianul prin ochii spectatorului, idealismul fiind o modalitate desuetă.

Încrezător în propria viziune asupra ideii de artă şi intelectualitate, autorul „Ciclului morţii" va fi un deschizător de drumuri nu doar prin scrierile sale, cât prin neadoptarea nici unui principiu călăuzitor al vremii. Dimpotrivă, fiind convins că intelectualitatea are rolul covârşitor în coordonarea unei societăţi, iar spiritualitatea este concept dominant, îşi va formula propria doctrină în jurul *noocreaţiei*. Cu toate că era un spirit lucid, adept al concretului, este surprinzătoare încăpăţânarea sa de a crede că intelectualitatea este o clasă socială chemată să lupte împotriva ordinii vremii şi să răstoarne dominaţia burgheziei. Toate încercările sale vor rămâne fără ecou. Democraţiei i se opunea noocraţia, o nouă formă socială condusă de savanţi şi filosofi, după model platonician. Utopia propriilor ziceri se va face simţită în scurt timp, drama intelectualului acutizându-se: „*Azi ştiu că intelectualii profesionişti nu există*"[19].

Nici în ce priveşte orientările culturale ale vremii, Camil Petrescu nu va fi neutru. Nu va urma nici teoriile modernismului lovinescian, nici orientarea conservatoare tradiţionalistă. Va prefera formularea unei sinteze a propriilor credinţe, asupra cărora va domina principiul filosofiei sale – *substanţialismul*. Pasiunea sa pentru polemică nu se va potoli atât de uşor, însă. Vizionarismul său îl va aduce adesea în conjuncturi vecine cu răfuiala. „ *A intra în discuţie, a contesta, a strivi sub greutatea argumentelor, a avea ultimul cuvânt e gestul suprem de rebeliune şi de trufie al inteligenţei, hotărâte să mimeze numai puterea ei. Singura revolta e generoasă*"[20]. Această perpetuă revoltă şi pasiune pentru polemizare se vor reflecta profund în opera literară, în tiparul eroilor camilpetrescieni, de la Ştefan Ghiorghidiu la Pietro Gralla sau Mitică Popescu; măşti create cu fervoare.

Arta, ca şi concept, va reprezenta pentru Camil Petrescu un domeniu atent cercetat, asupra căruia va face numeroase consemnări. Pentru acesta esteticul este o arie ce cunoaşte numeroase faţete, drept dovadă va concepe „Modalitatea estetică a teatrului", precum şi „Modalitatea artistică a teatrului". În încercarea de a delimita opera de artă de opera estetică, Camil Petrescu face câteva observaţii punctuale:

Opera de artă	Opera estetică
Ea place întotdeauna din prima clipă publicului, întâmpină însă rezistenţa criticii	Opera estetică nu place niciodată la început publicului, e ridiculizată, ea se impune

[18] „Universul literar", Bucureşti, XLIV, nr. 18, 29 aprilie 1928
[19] **Puncte de reper**, Revista Fundaţiilor Regale, nr. 3/1942
[20] **Cuvântul liber**, nr.9/1925

BDD-A29587 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:12 UTC)

care îi acordă o subvaloare.	atacând valorile mari actuale, proclamându-se de la cele moarte.
Opera de artă se impune printr-un complex de calități – durata (…), intensitate, viața nu e în prim-plan însă.	Opera estetică devine populară însă, autorii ei cunosc celebritatea, dar sunt și aproape de apus, căci s-a și ridicat o nouă modă estetică.

„*Opera artistică nefiind totdeauna pură suferă și influențe care privesc capitolul estetic*.”[21]

În viziunea estetului arta nu trebuie confundată cu frumosul. Arta presupune inteligență, luciditate. „*Oricât de frumoase sunt pânzele de păianjen, oricât de laborioase apar locuințele castorilor, fagurii albinelor, cuiburile multor păsări, ele nu pot fi socotite opere de artă, fiindcă nu sunt dovada unei inteligențe, a unei intenții lucide. Dar nu e numai atât. Chiar când omul ajunge să execute în mod automat, fie cu ajutorul unui șablon sau prin mijloace tehnice care exclud creația lucidă și contribuția inteligenței, din nou, nu poate fi vorba de artă*.”[22]

Pentru Camil Petrescu a scrie este nu doar credință, ci însăși ideea de survivență. Extrem de riguros în a-și exprima convingerile, autorul își ilustrează programatic scrisul: „*Voi scrie până la 25 de ani versuri, pentru că este vremea iluziilor și a versurilor; voi scrie între 25-35 de ani teatru, pentru că teatrul cere și o oarecare experiență și o anumită vibrație nervoasă; voi scrie între 35-40 de ani romane pentru că romanele cer o bogată experiență a vieții și o anumită maturitate expresivă. Și abia la 40 de ani mă voi întoarce la filosofie, căci e mai cuminte să faci poezie la 20 și filosofie la 40 de ani, așa că vă dau întâlnire peste 20 de ani.*”[23] Ca și în celelalte rânduri autorul va simți nevoia de a se explicita privitor la scrisul său. Astfel, va reveni asupra ideii de scris atât în studii și articole, cât și în pagini de jurnal sau chiar în cuprinsul propriilor romane, acestea devenind adevărate „*romane ale scrierii romanelor*”.[24] Adeptul unei noi perspective, om al timpului său, Camil Petrescu va aduce în fața cititorilor un mod autentic de analiză, o formulă artistică ce va crea valuri de reacții pozitive sau negative. Pentru autorul „Patului lui Procus”t autenticul este experiența trăită, percepută cu toate simțurile. Arta se naște prin așezarea eului în centrul existenței, prin demitizarea autorului. Mutația dinspre rațiune către conștiință va da naștere unui tipar anume camilpetrescian. Funcțiunea timpului și anticalofilia sunt principii ce vor surmonta clasicul scriitoricesc românesc, provocând cititorul să interacționeze cu noi dimensiuni ale artei cuvântului. Artistul propriilor sale convingeri, Camil Petrescu a transpus prin scris profesiunea sa de credință. „Arta pentru artă” era din punctul său de vedere „*un simplu joc de cuvinte sau, în orice caz, o operație stearpă și destul de ridicolă.*”[25]

Deși va suferi nenumărate retractări și va fi adesea ostracizat pentru ideile sale, rămâne fidel traseului său, neabătut nici de lipsuri materiale sau pierderea unor relații, chiar prietenii. Adeptul absolutului în artă va fi în aceeași măsură adept al experienței totale pe tot parcursul existenței sale.

BIBLIOGRAPHY

I. OPERA AUTORULUI INVESTIGAT

Petrescu, Camil, ***Comentarii și delimitări în teatru***, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Florica Ichim, Editura Eminescu, București, 1983.

Petrescu, Camil, ***Doctrina substanței***, ediție îngrijită, indice de nume și note de Florica Ichim, studiu introductiv de Vasile Dem. Zamfirescu, vol.I-II, Editura Științifică și enciclopedică, București, 1988.

[21] Documente literare,p 388
[22] Comentarii și delimitări în teatru, p. 249
[23] Vasile Netea, De vorbă cu Camil Petrescu (interviu), în vremea, XV, 686, 14 feb. 1943
[24] Gh. Glodeanu, p 193
[25] Ov. S. Crohmăniceanu, Literatura română între cele două războaie mondiale, p 477

BDD-A29587 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:12 UTC)

Petrescu, Camil, ***Însemnări teatrale***, ediție îngrijită, prefața și note de Florica Ichim, Fundația Culturală „Camil Petrescu", București, 2005.
Petrescu, Camil, ***Modalitatea estetică a teatrului***, ediție îngrijită de Liviu Călin, Editura enciclopedică română, București, 1971.
Petrescu, Camil, ***Note zilnice***, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Florica Ichim, Editura Gramar, București, 2003.
Petrescu, Camil, ***Teatru***, vol.I-IV, studiu introductiv de H.Bratu și V. Mogulescu, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1957.
Petrescu, Camil, ***Teze și antiteze***, ediție îngrijită și note de Florica Ichim, prefața de Camil Petrescu, Editura Gramar, București, 2002.
Petrescu, Camil, ***Publicistică*** ,vol. I, București, Editura Minerva, 1984.
Petrescu, Camil, ***Cetatea literară***, colecţie completă în ediţie anastatică, Bucureşti, Fundaţia Culturală „Camil Petrescu", revista „Teatrul azi" şi Editura Cheiron.
Petrescu, Camil, ***Opinii și atitudini*** , București, Editura pentru Literatură, 1962.
Petrescu, Camil, ***Documente literare. Din laboratorul de creație al scriitorului***, Editura Minerva, 1979
http://www.carteasonora.ro/index.php/category/camil-petrescu/

II. BIBLIOGRAFIE PRIVIND OPERA AUTORULUI

Felix Aderca, ***Despre Camil Petrescu***, în ***Mărturia unei generaţii***, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1967.
Baciu, Gabriela, ***Actorul în variile tipologii scenice din dramaturgia lui Camil Petrescu. Pentru un teatru lucid,*** Editura Universitară, București, 2012.
Băicuș, Iulian, ***Opera lui Camil Petrescu***, București, Editura Corect Books, 2012, e-book.
Călin, Liviu, ***Camil Petrescu în oglinzi paralele***, Editura Eminescu, Bucureşti, 1967.
Călinescu, Matei, ***Camil Petrescu***, în ***Aspecte literare***, Editura pentru Literatură, București, 1965.
Căpușan, Maria Vodă, ***Camil Petrescu-Realia***, Editura Minerva, București, 1988.
Elvin, Boris, ***Camil Petrescu. Studiu critic***, Editura pentru Literatură București, 1962.
Ghidirmic, Ovidiu, ***Camil Petrescu sau patosul lucidităţii***, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1975.
Ilovici, Mihail, ***Tinereţea lui Camil Petrescu: (1894-1921)***, Edit. Minerva, București, 1971.
Ionescu, Constant, ***Camil Petrescu. Amintiri şi comentarii***, E.P.L. , București, 1968.
Iorgulescu, Mircea, ***Postfaţă la Camil Petrescu***: ***Act veneţian, Danton***, București, 1984.
Petraș, Irina, ***Camil Petrescu. Schiţe pentru un portret***, Editura Demiurg, Cluj-Napoca, 1994.
Petrescu, Aurel, ***Opera lui Camil Petrescu***, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972.
Popa, Marian, ***Camil Petrescu***, Editura Eminescu, Bucureşti, 1982.
Scrisori către Camil Petrescu, ed.îngrijită, pref., note şi indici de Florica Ichim, vol. I, Edit. Minerva, București, 1981.
Sava, Ion, ***Teatralitatea teatrului***, Editura Eminescu, Colecţia Thalia, Bucureşti, 1981.
Sebastian, Mihail, ***Eseuri. Cronici. Memorial***, Edit. Minerva, București,1972.
Sârbu, Ion, ***Camil Petrescu***, Editura Junimea, Iași, 1973.
Serghi, Cella, ***Pe firul de păianjen al memoriei***, Editura Polirom, Iași, 2013.
Solomon, Dumitru, ***Problema intelectualului în opera lui Camil Petrescu***, Edit. S.P.L.A., București, 1958.
Tertulian, N., ***Eseuri***, E.P.L., București, 1968.
Idem, ***Substanţialismul lui Camil Petrescu***, Editura pentru Literatură, București, 1968.
Vodă-Căpușan, Maria, ***Camil Petrescu – Realia***, Editura Cartea Românească, București, 1988.
Vianu, Tudor, ***Despărţirea de Camil***, în ***Scrieri despre teatru***, Editura Eminescu, Bucureşti, 1977.

III. REFERINȚE CRITICE

BDD-A29587 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:12 UTC)

Angelescu, Silviu, ***Portretul Literar***, Editura Univers, Bucureşti, 1984.
Barthes, Roland, ***Plăcerea textului***, Editura Echinox, Cluj-Napoca, 1994.
Călinescu, George, ***Istoria literaturii române de la origini până în prezent***, Editura Minerva, București, 1982.
Cristea, Mircea, ***Teatrul experimental contemporan. Curente, tendințe, orientări,*** Editura didactică și pedagogică, București, 1996.
Crohmăniceanu, Ov. S., ***Literatura română între cele două războaie mondiale***, vol. I-III, Editura Minerva, București, 1972.
Croce, Benedetto, ***Estetica***, Ed. Univers, Bucureşti,1970.
Dicționar de termeni literari, Editura Academiei, București, 1976.
Dicționarul general al literaturii române, coord. Eugen Simion, Academia Română și Editura Univers Enciclopedic, vol. V, București, 2006.
Ghiţulescu, Mircea, ***Istoria literaturii române. Dramaturgia*** (ed. a II-a), Editura Academiei Române, Bucureşti, 2007.
Glodeanu, Gheorghe, ***Scriitori, cărți, muze. Ipostaze ale discursului amoros în litratura română***, Editura Tipo Moldova, Iași, 2017.
Glodeanu, Gheorghe, ***Poetica romanului românesc interbelic***, Editura Libra, București, 1998.
Hubert, Marie Claude, ***Marile teorii ale teatrului***, Editura Institutul European, București, 2011
Jung, Carl Gustav, ***Problemele sufletului modern***, în „*Puterea Sufletului*", Antologie, Editura Anima, Bucureşti,1994.
Marino, Adrian, ***Dicționar de idei literare***, Editura Eminescu, București, 1973.
Micu, Dumitru, ***În căutarea autenticității***, Editura Minerva, București, 1992-1994.
Micu, Dumitru, ***Istoria literaturii române. De la creația populară la postmodernism***, Editura Saeculum, București, 2000.
Pârvulescu, Ioana, ***Întoarcerea în Bucureștiul interbelic***, Editura Humanitas, București, 2012.
Popescu, Marian, ***Scenele teatrului românesc 1945-2004. De la cenzură la libertate***, Editura Unitext, București, 2004.
Roşca, D.D, ***Existenţa tragică***, Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2010.
Runcan, Miruna, ***Teatralizarea și reteatralizarea în România (1920-1960)***, Liternet.ro, ediția a II-a – volum digital, 2014.
Racine, ***Théâtre***, Editura Prietenii cărţii, Bucureşti,1996.
Ribot, Theodule, ***Logica sentimentelor***, Editura Ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1998.
Schopenhauer, Arthur, ***Studii de estetică***, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1974.
Simion, Eugen, ***Întoarcerea autorului. Eseuri despre relația creator-operă***, Editura Cartea Românească, București, 2016.
Spencer, Herbert, 18701872, (2 vol.), ***Principles of Psychology***, Mac Millan and Free Press, NewYork;
Steiner, George, ***The Death of Tragedy***, Faber and Faber, Londra, 1961.
Streinu, Vladimir, ***Pagini de critică literară***, Editura pentru Literatură, București, 1968.
Taylor, Charles, ***Sources of the self: The Making of the Modern Identity***, Cambridge University Press, Cambridge, 1994.
Toboșaru, Ion, ***Introducere în estetica teatrului contemporan***, București, 1981.
Vartic, Ion, ***Spectacol Interior***, Editura Dacia, Cluj Napoca,1977.
Vianu, Tudor, ***Arta prozatorilor români***, Editura pentru literatură, București, 1966.
Vianu, Tudor, ***Scriitori români din secolul XX***, Editura Minerva, București, 1979
Vlad, Ion, ***Aventura formelor. Geneza și metamorfoza „genurilor"***, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996.
Zaciu, Mircea; Papahagi, Marian; Sasu, Aurel – coordonatori, ***Dicționar esențial al scriitorilor români***, Editura Albatros, București, 2000.

BDD-A29587 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:12 UTC)